22

DISSERTATIO INAUGURALIS POLITICO-MEDICA,

DE

TUENDA REIPUBLICAE SALUTE

PER

MEDICORUM BONA CONSILIA,

Quam

AUSPICE DEO PROPITIO,

Et Conſenſu atque Auctoritate Gratioſæ Facultatis Medicæ,

IN ALMA REGIA FRIDERICIANA,

PRÆSIDE

DN. D. MICHAELE ALBERTI,

SACR. MAJ. REG. BORUSS. AULICO ET CONSIST. MAGDEB. CONSILIARIO, MED. ET PHILOS. NATUR. PROFESSORE PUBLICO ORDINARIO, ETC.

FACULT. MEDICÆ SENIORE

DECANO SUO SPECTATISSIMO,

Domino Patrono, Præceptore ac Promotore ſuo, omni honoris cultu proſequendo,

PRO LICENTIA

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS ET PRIVILEGIIS DOCTORALIBUS LEGITIME IMPETRANDIS,

HORIS LOCOQVE CONSVETIS

ANNO MDCCXLV. D. FEBR.

Publicæ ac placidæ Eruditorum ventilationi ſubjiciet

AUCTOR ET RESPONDENS

HENRICUS BERCK,

CURIAE-BARUTHINUS.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,

TYPIS JOH. CHRISTIANI HENDELII, ACAD. TYPOGR.

PROOEMIVM.

BOnum omnium commune *ſalutem* eſſe *Reipublicae*, eaque, quae ad *bene eſſe* ciuium faciunt, a quouis eorum perfici debere, Scriptorum quisque Ius Naturae atque gentium illuſtrans libere fatebitur. Qua re primam ipſa ratio cum Naturae, tum Politices legem conſtituit praecipiendo, ea eſſe facienda, quae ſalutem & tranquillitatem Rei promouent publicae, omittendo omnia, quae vtrique contrariantur. Quae congrua ſane ſalutis publicae regula vt ſancte expleatur, quemuis ciuitati addictum per vniuerſum vitae ſuae decurſum acriter obſtringit, quoniam Sapientiſſimus ipſe rerum naturalium Auctor, & ſummus Imperans dictum illud in vniuerſa rerum natura aperte promulgauerit. Profluunt ex iſta ſaluberrima & diuina lege illa membrorum ſocietatis egregia officia auertendi

ea, quae contra Bonum Rei publicae noxios profe-runt effectus, illa potius communi ſtudio adhibendi, quae finem illum optimum communem proxime attingunt. Pertinent ad ciuium ſalutem *vita* potiſſimum ac *ſanitas*, quibus laeſis nulla accepta datur bonorum reliquorum huius ſeculi perceptio: vnde in primis factum eſſe credo, quod Imperantes leges interdum publicauerint, quae vt ciuium vita omni opera curetur & ſanitas, morbi contra & infirmitates profligentur caueanturque docent. Vid. *Edictum Medicinale Electorale Brandenburgic. d. 12. Nou. 1685.* cum *conſtitut. Med. in Diſpenſator. Brandenb.* it. die Hochfürſtl. Brandenb. Bayreuthiſche Medicinal-Ordnung.

Quem ad modum autem alter ſanam alterius vitae conſtitutionem effectu vario, iracundia, laeſione ab extra inflicta cet. in peius mutare facile poteſt: ſic in cuiusuis poſitum eſt poteſtate, animi tranquillitate, atque in- & externarum laeſionum prudenti omiſſione & praeoccupatione ſuam aliorumque tueri valetudinem. Quum itaque omnes ad hoc profecto maxime proficuum officium ſaluos ac ſanos ſe in vicem ſeruandi per naturam & ſocietatis leges ſatis impellantur: praeſtare idem iis maxime conuenit, qui e ſociorum numero a medendo Medici iure meritoque vocantur. His prae reliquis regulae ſocietatis communis ſtudium imponunt quaecumque attendendi, quae ſanitatem ciuium male euertunt, eis obicem ſimul ponendo quacumque opera, quo quantum fieri poteſt, ſalus publi-

ca a quolibet animi hilaritate & acquieſcentia percipi queat. Nam quicquid in hac praeclari Arte rei Medicae didicerint cultores, rei collegerunt publicae, cuius ſalus ſtudiorum quorumuis finis vltimus, omniumque lex eſto ſuprema. Neceſſe igitur eſt, vt Medici ſtudio peculiari ſalubritatem ciuium reſpicientes operam adhibeant omnem ad cuncta ea obſtacula fortiter remouenda, quibus vita ſociorum minuitur & ſanitas, Lernaque multorum malorum exoritur in Republica. Quae ſanitatis impedimenta ſontica praecipue ponenda ego quidem exiſtimo in conſiliis iſtis auxiliisue prauis alias dictis domeſticis, quibus ciuium alter alterius integritati bellum, vt conſtat, infert quotidie, miſeriam, mortem. *Vid. B.* FRID. HOFFMANNI *Diſſert. de noxis ex remediis domeſt incongrue adplicatis. Hal 1729.* De quibus quum ſatis mihi cognitum ſit, fuſius iam egiſſe quosdam Auctores, v. g. PRIMEROS. *de vulgi erroribus in medicina*, B. HOFFM. *diſſ citat.* atque Dn. D. PRAESID. *Diſpp. de remed. morborum ſuperſtitioſis, Hal. 1737. de cura per domeſtica ibid 1727.* & *de Tortura domeſtica 1735. &c.* eaque per rationes & experientias, quoad noxas creant, repudiaſſe: de hac quidem diſquiſitione nil amplius addam, id potius, quamquam arduum, argumentum aggreſſurus, qua ratione ſalubritati ciuium contraria quaeuis eruenda ſint, quoue conſilio & auxilio a Medicis quibusuis ſinceritatis nota conſpicuis vel auertenda veniant, vel ſaltim emendanda. Thema ergo Diſſertationis huius Inauguralis Specimen edet dicti ar-

gumenti, DE TVENDA REIPVBLICAE SALVTE tractans PER MEDICORVM BONA CONSILIA.

Pro viribus adhuc exiguis, nemini perſonarum infeſtans, veritati ac bono publico ſolum ſtudens, rem, quantum poſſum, rebus convenienter tractare, ſedulo allaborabo, ſperans fore, vt quibus ſalus omnium & quoad vitam & ſanitatem, ciuium tuendam curae eſt cordique hunc laborem meum aequo animo & iudicio ſuſcipiant, cogitantes, quoniam ſpecimen ſaltim ardui argumenti indicati, resque ſit non vnius virium, ea potius maiori doctrina ac ſtudio ſupplere, & vlteriori elaboratione coagmentare, quae hic ob virium tyronis Medici teneritudinem & diſſertationis terminos breuiter admodum poſſunt pertractari.

§. I.

Perſcrutanti mihi ſalutem omnium communem conſiliis medicis tuendam explicato ſatis in *Prooemio* ſalutis publicae termino explananda adhuc ſupereſt conſiliorum Medicorum notio, qua intelligo regulas media continentes & eorum adplicandi modum, quibus vita ſanitasque hominum facile ac congrue tueri queant. Quam conſilii medici definitionem ad rem referens publicam regulas Medicorum peculiariter ad ciues adplicandas puto; media enim ſuppeditare ac methodum debent, quibus ciuium vita pariter ac ſanitas optime conſeruari integra poſſit, laeſa reſtitui. Nexum inter Medicorum talis tenoris conſilia ac

rei-

reipublicae ſalutem dictis in Prooemio ſatis me expoſuiſſe credo.

§. II.

Quare ad ipſam ſtatim rei tractationem me accingens, vt ordine procedam *duo* potiſſimum *Momenta* evoluam I. *Damna* ſcrutans, quae ex laeſione ſanitatis vitaeque ciuium quacumque inducuntur Reipublicae; II. *Conſilia* ſubnectendo *medica*, quibus illa caueri partim, partim praeſentia remoueri poſſint. Iſtud quidem momentum planum fiet, cum potiores indicem eiusmodi *noxas*, *fontes* dein earum in primis demonſtrando, e quibus tanta malorum copia profluit in Rem, quam vocamus publicam; hoc intelligetur diſtincte demum, ſi Medicorum conſilia ſalubria quam maxime ad obruendos tot ſtragum fontes dirigantur.

§. III.

MOMENTVM I.

De Damnis ex ciuium inſalubritate quauis cauſſa oborta in rempublicam transgredientibus.

DAmna, quae adficiunt ciues & reſpectu eorum integritatis vitae atque ſanitatis, facile permultas etiam noxas ob vinculum ſociale ſaluti omnium communi procreant; nam quotquot peculiaria ſocietatis membra morbis corrumpuntur quauis cauſſa prouocatis, omnia ac ſingula id vtilitatis atque bonorum Rei detrahunt communi, quod viribus vegetis, ſtudio debito, & indefeſſo labore ad commune Bonum conferre alias potu-

potuiſſent. Quare fit, vt quo plura quoddam ciuitatis ſubiectum officia vtiliſſima praeſtare valet, eo maior ſit cenſenda commodi publici hac etiam ex parte damnorum ſpecies; nec mirandum, quando Imperantum ſapientiores, vel adiutores eorum in regimine; quando officiis publicis, vel opibus ditati; quando experientia, doctrina, prudentia & arte Publico quam vtiles; vel quando peritus rei oeconomicae ſuorum aliorumque ſalutem omni actione ſua reſpiciens pater materue familias debili partium corporis conſtitutione, graviori morbo cet. reipublicae maximam partem, vel plane inidonei redduntur: tantam malorum ſeriem in familias, & ex iis in ipſam denique deuolui ſocietatem publicam. Quam perniciem vberius introſpiciemus, ſi diſtincte, at breui calculo computemus noxas, quae per laeſam ciuium ex quauis cauſſa ſanitatem tranſcendunt in Rempublicam.

§. IV.

Neminem laedas, notiſſima eſt Iuris naturalis, & ſimplicis, & politici, regula, quam tamen, cum aegrotantes plurimos conſideres, quotidie praeteruideri reperies, quippe more ferme vetuſto vel aegrorum ipſorum ſtatus valetudinis per incongruas quaſcumque medicationes imperitorum, vel ſic neglectis optimis Medicis, horum maxime laedatur fama, nomen, atque auctoritas. Vtroſque laeſos ad ciuitatem pertinere quiſque facile concedet, vt negandum minime ſit, rempublicam ob membrorum nexum intimum mox ſentire, quae indiuidua ſociorum ſubiecta male adficiunt, corrumpunt,

punt, eorumque vitae, vel ſanitatis, vel famae prouocant atque efficiunt dolendam omnino iacturam.

§. V.

Quod attinet 1) noxas ex parte *aegrotantium* in Ciuitatem transeuntes, ad eas procreandas contribuunt omnes morbi grauiores, profundi, inueterati, non curandi, nec non varia vitia externum corpus male afficientia, vel deformantia quaedam, vt v.g. phthiſi, malignis morbis, lepra, morbis venereis, melancholia, mania laborans, itemque anorchos, mutilus, vlceribus vetuſtis ſcatens, contractus cet. in ſociali vita facile ad negotia peragenda per maximam vitae partem, vel per aetatem omnem inepti reddantur, commoda ſic ex iis capeſſenda in republica minuantur, nec raro plane pereant. Quare cum ſtupendum chronice aegrotantium numerum vitiisque externi corporis obſeſſos mente paullo attentiori computes; atque ſingulorum bona: quae ad commune Bonum ſtudio ac indefeſſo labore conferunt, morbos ſonticos deſtruere perpendas: largieris profecto, magnam damnorum molem exinde in rem excreſcere publicam, quae non minus ac aegrorum acervus ſtuporem menti iniiciat. Augent tot malorum copiam omnes iſti homines *maleuoli*, qui vitae ſuae iniqua ratione, vel prauis imperitiae conſiliis auxiliisue ciues mente atque corpore infirmos, acute affectos, vitaeque periculo obnoxios, & ad negotia perpetranda ſua, vtilitatesque ad rem communem conferendas inidoneos formant. Ad quorum cenſum potiſſimum accedunt *iracundiae* habitu exercitati quemlibet ſtatim verbis verberibusque aggredientes, qui alios, in primis teneriores,

B in

in terrorem, iram, morbos bilioſos, artuum tremores, morbos ſpaſticos, nec non conuulſiuos motus interdum miſere coniiciunt. vid. Dn. PROMOTORIS *Diſſert. de irae energia ad morbos producendos*, *Hal.* 1720. Horum noxiorum copia haut parua occurrit in communi vita, vt quotidie exempla fere triſtiſſima exſtent eorum, qui ira commoti vel aegri euadunt, vel praematura ſic accerſita morte ex ſocietate in magnam eius perniciem diſcedunt. His adiungendos credo *Laſciuos* nefanda impuritie ſemetipſos & alios quam plurimos corrumpentes, quorum abominanda vitae indole perplures vel viribus debilitantur, vel morbo opprimuntur impuro, vel ad ſobolem rite procreandam impotentes efformantur in damnum reipublicae pernicioſiſſimum, quam ciue legitime adaugere & reuelata, & per naturam manifeſtata requirit ſummi Numinis voluntas. Vid. HOFFMANN. *Diſſ. de morbis ex nimia & intempeſtiua venere oriundis*, *Hal.* 1725. Nec eos ad hanc metuendam in Republica hominum claſſem referre erubeſcit veritas, quorum vel imperitia, vel mens malitioſa nil niſi ciuium aegritudines augere intendit, vel opes eorum ſolum appetendo vbique in morbis illorum operam ſuam, rariſſime proficuam, conſilia mutila, auxilia falſa, vt plurimum valde noxia ſuaſione fallaci obtrudit, vt veritati haut contraria affirmes, ſi plures ciuium imperitia quotannis, ignorantia, malitia ac ſuperſtitione, ſonticorum remediorum vſu peruerſo, atque conſilio minus congruo Doctorum Bullatorum, medicaſtrorum, agyrtarum, vetularum aliorumque rei medicae neſciorum hominum laedi, vel etiam morte ſupprimi contendas, quam vi hoſtium, gladio,

gladio, tormento militari. Conf. HOFFMANN. *diſſ. citat. de noxis ex remed. dom.* SCHULZII *Diſp. de curat. laudabili & vituperabili Hal. 1739. ſſ. 11.* STAHLII *diſſ. de cauſſis praecipuis effectuum tragicorum in medicina, Hal. 1712. ſſ. 5.* Morbos praeter ea accumulant *Intemperantia* eiusque ſpecies non minus vituperanda *Ebrietas*, quarum effectus interdum periculi plenos abunde inter homines experiri licet. Quae quaeſo ciuium ſtrages tali dolenda reipublicae conſtitutione ortum capere moleſtum, aerumnoſum atque non raro funeſtum poſſunt! Mente enim ac corpore ſani proiiciuntur ſic in magnum virium defectum, morbos prauae indolis, ne dicam mortem praematuram; aegrotantes motibus per incongrua, vel mentis excitationes ſiue auctos, ſiue peruerſos, ſiue denique debilitatos grauiori corripiuntur impetu, ac magis dubio morbi decurſu; permulti curatu faciles ſpe boni euentus penitus deſtituuntur; multi miſera mulctantur morte. Membris itaque tam in Republica varie corruptis, quid ſentis communi Bono derogari? Inducuntur fraudes; ſanitas perit; periclitatur vita ciuium; mors vel per agnatos aegrotantis ipſos, vel per alios homines ignaros, vel lucri cupidos in olla adfertur & ſcatula; officia ac negotia communi ſaluti ſane proficua quam plurima in tantum vel in totum ceſſant; perduntur res; aurum fugit; miſeria familias inuadit rerumque neceſſariarum penuria; ſtatus ſic deterioratur ciuilis; aerarium amittit, non augetur: vt vno certe ſociali membro morbis & quacunque etiam laeſione grauiori externa ſuppreſſo, plures mox variis ſimul affligantur noxis, priuentur ſaltim bonis quibusdam,

quorum defectum ipſa demum acriter perſentit Respublica.

§. VI.

Addenda 2) ad huc pauca de damnis, quae ſocietatem adficiunt facile communem ea quidem ex parte, cum *Medici* arte ſua optime inſtructi, & exerciti auctoritati ſuae & famae permultos ſaepius ignaros detracturos conſpiciant. Raro enim nequaquam fit, vt emunctioris naſi familiae elatiores, vel aliae inferiores magno numero agyrtas, aniculas & alios arte Medica abutentes Medicis vel experientiſſimis & doctrinae laude inclytis, quo neſcio, iure anteponant: quo iniquo facto vix ſanae mentis indice ſibi plerumque accelerant amatorum morbos perpetuos, eorumque funera; quae maxime aduerſa, ſiue infirmos factos vel occiſos reſpicias aegrotantes, ſiue Medicorum bonae indolis periclitantem famam, damna inferunt Reipublicae permulta, ſocietati vtilia membra abrumpendo, inutiles atque pernicioſos homines adſenſu ſuo commendando inque noxio ſuae ignorantiae vel malitiae etiam exercitio conſeruando. At qui Medicorum artis dexteritate cognitorum prudentumque officia ſaluberrima, & fructus in Bonum publicum inde proferendos dictu vix faciles ſobria perpendit cogitatione: profecto non poteſt non iraſci dementiae eorum, qui operam vere Medicam parui aeſtimantes, nomen inclytum Medicorum, publice concreditum honorem, breui optimam eorum famam deridendo deſtruere penitus laborant, vitamque ſuam ſuorumque ignorantiae, malitiae & ſuperſtitioni tradere quam peritis in arte malunt. Largiendum ſane eſſet, dum modo

modo fraude ac pernicie ſemel affecti reſipiſcerent; vel damna ſic inflicta iis, qui laeduntur, ſolum adhaereant: ſed quum plures, quin totam denique ſocietatem malis premant §. 5. dolenda omnino eſt eiusmodi multorum inſania, infringenda ob populi ſalutem, punienda propter malitiam ex parte commixtam; de vita enim agitur & fama ciuium.

§. VII.

Indicatis igitur noxis quibusdam, omnes enim qui determinare valet? quae ex ſanitate & vita ciuium deperdita transferuntur in ſocietatem publicam, vt *Fontes* nunc tantorum ac ſonticorum malorum aperiam ordo poſtulat tractationis. Exſtant equidem quam plurimi, ego non niſi potiores attingam. Connatum 1) ſe offert, at vt plurimum ſiniſtre adplicatum ſtudium quaeuis ab iis, quos amamus, mala auertendi. Qui natura ſua minime vituperandus animi adfectus potiſſimum exprimitur erga conſanguineos, vt quemuis facile in cognatorum morbis Medicum exiſtere videas domeſticum, quoniam vitae inſalubritatem ſuarum inter mala cenſent familiarum praecipua. Fulcrum, cui innititur haec quoad adplicationem ſiniſtram mala amatorum profligandi cupido, amor eſt conſanguineorum erga ſe inuicem plane ſingularis; innoxia itaque cenſenda, quamdiu inter iuſtos verſatur fines, ea ſolum per vires proprias pro dilectorum ſalute vitae conferendo, quae ſunt in iis poſita, quae minus, prouti Ars eſt ſanandi morbos, in primis inueteratos, acutos, periculis expoſitos vitae, prudenti animo earum rerum gnaris transmittendo. Aſt quae mediorum farrago more ferme conſueto colligitur

ab imperitis conſanguineis agnatisue ad vnicum ſaltim & leuioris momenti ſuorum morbum vi propria debellandum, quibus confuſe & male adplicatis adfectus nullius fere aeſtimationis in ſumme acutos, hos in chronicos, periculo plenos, haut raro lethales miſere transmutant. Eſt ergo hocce ſtudium connatum peruerſe ad morborum curam adplicatum multarum infirmitatum ac morborum prauae indolis origo, ex quo amore ſuorum commoti plurimi interdum auxiliis minime conuenientibus homicidia committunt vera, ſed impunita.

§. VIII.

Ad tot malorum fontes credo eſſe adnumerandam 2) conſuetudinem vel raptum fere omnium communem aliis inſeruiendi conſiliis remediisque ex aliorum morbis vel Medicorum libris deſumtis ad caſus ſimiles ea commendando, vires licet medicamentorum, ſiue ſint domeſtica, ſiue pharmaceutica, multo minus eorum iuſtam adplicandi methodum & ſubiectorum prudens diſcrimen minime capiant. Qua de ſcaturigine noxarum in re publica innumerarum quotidiana abunde teſtatur experientia. Statum ſane inter ſocios vix vnum deprehendes, cuius ſubiecta plurima remedia ſuadere aliis neſciant;

Fingunt, enim *ſe Medicos quiuis Idiota, Sacerdos,*
Iudaeus, Paſtor, Hiſtrio, Raſor, Anus,
Miles, Mercator, Cerdo, Nutrix & Arator,
Raſtricolae, Molitor, Piſtor, Agaſo, Faber,
Ambubaiarum collegia, Lamia, Sartor,
Sutor, Decoctor, Pharmacopola, Magus, cet.

vt veritati reſpondeas, ſi ab hiſce copiis per aetatem omnem bellum geri ciuile funeſtiſſimum Reique publicae maxime aduerſum iudices. Quod ad me attinet, ſaepius obſtupui, quum per trium annorum decurſum Collegio interfuerim Clinico Praeceptoris numquam ſatis colendi praeſtantiſſimi IVNCKERI, quod nulla ferme praeterierit horula, qua non exſtitiſſet vnicum ſaltim, ſaepe plura, morbi corrupti, vel etiam lethalitatis per incongrua ipſorum parentum vel aliorum imperitorum inductae exemplum lacrymis peritorum omnino excipiendum. Id vero animi ſtuporem maiorem fecit, quod quamquam rotunde, modeſte tamen exprobretur hominum iſta ignorantia, ne dicam inſania, nemo facile in meliorem recedat ac iuſtam viam; funera potius in dies augentur dicto illo ſatis confirmato: tyrannum eſſe conſuetudinem numquam impeditam, eumque crudeliſſimum, quo diutius toleratur. Quilibet autem re medica, vitae ac morborum ſolida notitia, atque methodo medendi & mediorum cognitione vera deſtitutus auxilia ferre medica minime valet, vid. §. 13. praeſtare enim geſtit, quod in viribus ſuis poſitum non eſt. Qua re nil niſi morborum corruptio, vitae periculum & inde ortum trahentia mala plurima §. 3. 4. 5. ſunt exſpectanda, ſi quisque ignarus alteri Medicus ſubuenire, dum aegrotant, ſtudent, vt vere raptum hunc aliis ſuccurrendi remediis fontem dixerim multorum malorum in Republica.

§. IX.

Accedit 3) aeris ad comparanda medicamina neceſſarii dolenda apud multos penuria, atque gratuita reme-

diorum

diorum diſtributio deficiens, malum ſonticum, cui ſola medetur miſericordia. Nam egenus quisque ſic, vnde auxilia firma petat morbis oppreſſus neſciens vel omni deficere remedio cogitur, quod interdum mortem certiſſimam infert; vel noxia quaeuis domeſtica, raro enim congrua ſeligere valent, quaerit auxilia ſanitatis reparationem ſperans. His magno vitae detrimento dubie adhibitis gemebundi demum fata dolent ſua miſerrima. Noxae inde exortae ſunt eaedem, quae §phis prioribus recenſuimus, ſi, prouti debes, hos miſeros ex ciuitate nunquam excludas.

§. X.

Fons grauioris miſeriae inter ciues, ex quo deteriora multa profluunt, eſt Practicorum quorundam inſcitia, vita commoda, moroſa aegrotorum tractatio, intempeſtiua quaedam timiditas apud maiores gentis, lucri ſtudium aurique fames. Conf. PRIMEROS. *de vulgi erroribus in Medicina L. I. c.* 2. STAHLII *Diſſ. de cauſſis praecip. effect. trag. in Med. ſ. VI. ſqq.* HOFFMANN. *Diſſ. de Medicis morborum cauſſa. Theoriae* enim ſanae Medicae *defectus* cauſſas morborum veras cognoſcere prohibet, confundit omnia, proficua ab ineptis diſcernere neſcit, atque adeo quaecumque imperitorum auxilia adpropriata habere, vel alia incongrua praeſcribere cogitur, vt tantum ſic peccent Medici imperiti, quantum plebs eosdem ignorantia praecedens. §. 8. Proueniunt autem ex hac Medicorum quorundam ignorantia caſus permulti in peius mutati, non raro funeſti; neſciunt enim cauſſas tollere morborum, quoniam easdem rite animaduertere non valent. Salus etiam multorum grauiori

mor-

morbo laborantium perit, quando *vitae indulgens commodae* Medicus pigre tractat curationes aegrorum, licet probe curare eos apprime ſciat. Nam ſic otioſus ſymptomata ſcitu maxime neceſſaria plerumque negligit, ευκαιριαν in propinandis medicamentis nullam ſeruat, generaliora magis praeſcribendo, vt ſaltim aliquid feciſſe putetur. Quo imprudenti facto morborum ordo & natura variatur peſſime, cauſſa rariſſime remouetur, morbi euadunt chronici, quos tamdem febris illa excipit ab habitu Hectica cognominata. Quantam *mens* Medicorum *moroſa* aegris, praecipue ſenſibilioribus, infligat perniciem, is adprehendet, qui, quid animi valeant pathemata in morbis varie deteriorandis non ignorat; motus enim maxime turbantur eorum impetu, qui tamen per naturam ad cauſſam morbi deſtruendam faciunt, vt anxii aegrotantes facti vel maiori dolorum gradu excrucientur; vel ſpe boni euentus fruſtrati decurrant in debilitates motuum; vel virium plenariam amisſionem experiantur. Quaeuis horum vitam deſtruunt & ſanitatem aegroti. Quam deteſtanda denique ſit ratio eorum, qui quidquid ad aegrorum ſalutem ſcribunt, dicunt, faciunt, *lucri cauſſa* agunt, opes ſic aliorum praeter neceſſitatem male diripientes, cum pauca ſufficiant ad morbum debellandum, nec honeſti viri ſit facta auri fame cuncta moleſtare: tam culpanda, licet ridicula videtur mihi illa quorundam Medicorum *puſillanimitas*, qua ſtirpis altioris hominibus timidi ob eorum auctoritatem omnia probant, quamquam incongrua ſint, quae iſti ad ſuos ſuorumque morbos curandos vſurpari iubent. Hac ergo ratione Medicorum aliquorum *igno-*

rantia periculoſa valida exiſtit inuentrix multorum ineptorum in Medicina, quae tamen plurimum nocent; *pigritia* homines aegros ſaluandos ſeruare turpe omittit; *moroſitas* optimorum remediorum effectus ſalutares ſufflaminat; *timiditas inopportuna* quaeuis facile inidonea admitti probat, ſaltim non impedit; *auri cupidus* res ciuium malitioſe perdit, medicis ac arti eorum maximam parit ignominiam; vt fontem profecto commixtum videas, ex quo, cum ſedulo ſcrutes, profluuia malorum poteris deducere, quae primo familias, vel indiuidua corrumpunt, donec demum in plurium, & totius reipublicae noxas plurimas definant. Plura, Loca demonſtrent in ipſa §phi fronte adnotata.

§. XI.

Ad dictas noxarum origines 5) abuſum refero priuilegiorum Operatoribus, Oruietanariis, Vermium tyrannis aliisue huius cenſus ſimilibus hominibus communem. Abutuntur vero cum expreſſis ſic dictis priuilegiis, tum etiam tacitis, vt teſte perpetuo experientia damna eos ciuibus impingere magis videas, quam parare aegris, vel externo corpore laeſis medelam. Equidem, illos, antequam ſua remedia diſtribuendi libertatem nanciſcantur, Collegii Medicorum examinibus tradi ſatis ſcio; at dubium certe vexat animum, an fallendi & auri cupido eius frugi hominum tentamine iſto remoueri ſimul queat; vt ergo anceps ſaltim ſit horum expreſſe conceſſa inter ciues curatio, atque ob maius damnum metuendum, quam emolumentum ſperandum potius perhibenda. Quantum perniciei ciuitati conciliet, cum eius indolis medentes, non impediendo eorum dubia,

bia, vt plurimum mali exitus auxilia, in republica tolleremus; attentio intimior caſuum tragicorum ex illorum curatione coortorum optime perſpicuum reddere, vt ego quidem ſentio, poterit. Remedia eiusmodi artificiorum vel draſtica reperies, vel ſuperficiaria; ſuſpecta ſaltim eam ob cauſſam videntur, quoniam ea iurando, teſtimoniis quam plurimis plebi ea commonſtrando, picturis, hiſtrionibus aliisue plebem commouentibus commendari ſolent, quod fallaciam potius, quam ſinceram artificis mentem olet. Quid vero inde ſalutis, ac ſpei boni euentus exſpectare licet? Metuo illam ſonticam morborum in & externi corporis metamorphoſin, quae acutos transfert in diurnos, hos in lethales euentus; quae inflammationes confert in vlcera chronica, fiſtuloſa, malae curationis cet. aliis tormina concitat, aliis contracturam, aliis tabem imponit. Quae pericula mentem impulerunt, vt hunc priuilegiorum vel expreſſorum, vel tacitorum abuſum fontem dixerim longe plurium malorum, quae ciuitatem vexant maxime. conf. §. 5.

§. XII.

Fontes indicandos demum accumulat Chirurgorum magni numeri cum in arte ſua imperitia, tum infelix ille in Medicorum forum ſolitus transgreſſus. Hi enim eadem incongruo artis exercitio mala aegris infligunt, quae §pho priori circa finem notare debuimus: internas aggredientes ciuium afflictiones eo maiora damna creant, quo certius iis deſtituuntur requiſitis, quae faciunt Medicum, & quorum ſumma eſt, vt ſtatum hominis, aegri prouti ſani, remedia congrua, rectam me-

thodum, prudentiam medicam, reliqua apprime noſcat, habituque inſtructus ſit omnia ad aegrorum ſalutem rite adplicandi. His omnino Chirurgi carent, vt pleroſque formulas ſolum Medicorum imitari, ſpecies colligere mundificantes, ein Hauffen ſo genannte Blut-Reinigungen, aliaque Medicorum artificia aſſimilare cuncta ſiniſtre admodum ad ſtatum morbi adplicando reperias. Conf. IVNCKERI *Diſſ. de Chirurgia Chirurgiae neceſſaria.* Tantum certae ſic noxae ac miſeriae Rei adferunt communi Chirurgi, quantum plebs inſcia ſuis domeſticis conſuſe & male propinatis. Num ergo imperitus artis manualis cultor, Medicumque agens bono proſit publico, an varie eidem obſit, alii quicumque me maiori iudicandi vi inſtructi diſpiciant. Habes itaque & ex Chirurgorum parte fontem multorum malorum, quae rem adfligunt miſere publicam.

§. XIII.
MOMENTVM II.
De Conſiliis Medicis ad noxas ex laeſa ciuium ſalubritate in Rempublicam transmiſſas rite profligandas dirigendis.

Cognitis iam tam noxis ex ciuium infirmitatibus in Re communi capeſſendis, quam earum quibusdam fontibus praecipuis, Conſilia ſubiungam Medica, quibus origines tantorum malorum obrui atque ipſae noxae cum caueri, tum auerti penitus, dum quae adſint, queant. Sed antequam promiſſa praeſtem, ob-

ſtacu-

ſtaculum iſtud vulgare, quod plebs & gens ſupra plebem poſita Medicorum conſiliis obiicere ſolet, remouere neceſſarium duco. Vno enim ore omnes ſolito vociferant: die Schäfer, Zahn-Aertzte und Marckt-Docters, ingleichen alte und kluge Weiber verſtehen offt mehr als die Medici; denn ſie thun Curen an Leuten, welche die Medici nicht praeſtiren können. Quae etiamſi veritatis ſpeciem monſtrent, quoniam ad caſus prouocant obvios iſti homines: dicti tamen nullitatem ſtatim inuenies, ſi vel ipſos iudicantes, vel etiam laudatos propius conſideres. Hi morborum cauſſas, ſymptomatum rationes, iuſta & adpropriata medicamina ordinanda, methodumque ea pro diuerſa ſubiectorum, temperamenti, ſexus, Climatum, temporum, conſuetudinis, ſenſibilitatis, ratione rite adplicandi neſcientes, quid quaeſo ſalutaris effectus afferre miſeris valent? quaeque ratio vincit animos ſuam ſuorumque vitam aeque ac ſanitatem iis commendando, qui easdem conſeruare turbulento quidem auſu intendunt, per vires autem, quae deficiunt, minime callent. Illi neſcii eorum, quae ad morborum curationes felices ac ſolidas deſiderantur, iudicia rei reſpondentia ferre plane nequeunt; vnde fit, vt fallacia cauſſae ſeducti laudes canent ſummas vel ſummis impoſtoribus. Caſus ſane complures ſi aequa lance compares eorum, qui per iſtam hominum faecem ſanitati priſtinae reſtituti vulgo dicuntur: minime euentum curae ſalutarem deprehendes in ſapienti ſcilicet hominum eius ſortis conſilio & auxiliis adhibitis, ſed vel in naturali vegeti & durioris corporis reſtitutione ſpontanea; vel in remediis prudentis Medici antea ſaluberrimis ingeſtis,

quibus ſic cauſſa morbi reiecta, illi demum rei medicae ignari ſuam adiunxerunt neque nocendo, neque quid ſalutaris effectus adferendo operam; vel caſu fit, vt arripiant medicamenta rei conſentanea, quorum adplicatio prudens iis attribuenda non eſt, quoniam nec morbi indolem & cauſſam perſpiciunt, nec mediorum noſcunt vires & modum rite ea propinandi ad indicationum certarum veram rationem. Eſt ergo veritati magis conſentaneum, quod vbiuis obuia experientia confirmat non fucata, euenire *rariſſime* adplicationem aptorum per iſtos homines remediorum; *vberiora* contra exſtare exempla triſtia, quibus prauis auxiliis ſuis reparandam aegri ſanitatem in dies retardant, nec raro periculum mortis inferunt; *pauciores* exiſtere caſus, vbi eorum facta incongrua ſecutae ſint plagae nullae grauiores. Quare ſanus quisque animi facultate intellectuali concedet facile, obiectionem illam momenti eſſe plane nullius, quod enunciationem attinet lepidiſſimam; at certe maximi, cum damna exinde largiter promanantia in ciuitatem reſpicias. Stat itaque tam rationibus, quam per caſus confirmata conſiliorum medicorum ad ſanitatem ciuium magnam, ne dicam praecipuam ſalutis publicae partem, tuendam ſumme neceſſariorum iuſta adplicatio, vt maiori nunc mentis conuictione ea poſſim communicare dogmata ſaluberrima, quae e Medicorum penu depromta media aperiant tot primo momento ſummatim collatorum malorum Rempublicam male adficientium fontes ſalutariter occludendi.

§. XIV.

1) Connatum iſtud ſtudium mala, in primis morbos

bos auertendi ſuorum, vid. §. 7. potiſſimum mentis prudenti opus habet emendatione; quam quisque tunc apprehendet, cum caſus ſuae & aliarum familiarum lugendos ex domeſtica cura coortos probe comparet, atque attente ſcrutetur, num in viribus ſtet ſuis mala praeſentia proprio auſu adhibitis mediis, praeſertim aegritudines ſuorum grauiores auxilio domeſtico ſalutariter profligandi. Sane veritati ſtudens libere ſe ineptum ad haec negotia perpetranda medica fatebitur; quare ratio ipſi & naturae leges ſuadent, conſilia & opera iſta ſalubria iis transferendi, qui notitia vitae & ſanitatis, morborum, indicationum, mediorum methodique, & habitu cuncta in aegroti verum emolumentum conferendi apprime callent. Sic enim iuſta fit inſtinctus illius naturalis adplicatio, & noxas ipſi vere multas repellunt atque praecauent; vt vero alii nullas creent, ne in auxilium deueniant aegrotantibus ſuis eiusmodi rerum ſalutarium aeque ac ipſi ignari, ſtudioſe caueant. Quoties igitur aegrotare quem ſuorum vident, regula ipſis ſit commendatiſſima: qui medicari neſcit, mederi etiam nec valet, necque debet; vt abſurdum inde facile cenſeas, quando vel eiusmodi efflagitetur anxie medicatio inepta, vel absque ratione aliis commendetur.

§. XV.

2) Conſuetudini prauae imperitorum artis medicae quorumuis medicos agendi in debellandis aliorum morbis Reipublicae periculoſiſſimae, vid. §. 8. Medici opponendam iuſte ſuadent deſuetudinem. Haec ſucceſſiua ac voluntaria noxiae indolis illius raptus cognitione, & habitus auxilia ferendi aliis depoſitione circumſcribitur;

tur;

tur; atque, cum raro homines prauis adſueti libere omittant facta ſua in habitum ducta, publica magiſtratus lege omnibus iniungenda, & quando morem homines nullum gerant, poena facto digna eſt confirmanda; vt quisque anteponendam terrenis bonis reliquis eſſe ciuium ſanitatem probe cognoſcat, neminem igitur quoad ſalubritatem laedendum aperte diſcat, atque ſtudium Imperatoris probet communi bono ac omnium ſaluti ſacratum. Vt quiuis ad liberam noxiorum talium auxiliorum omiſſionem mentem commouere queat, ſedulo has ei imprimat ſerias cogitationes: eos qui rem medicam nequaquam exercere callent, quolibet anno *permultas* edere in Republica ſtrages ſonticas, quarum exempla numquam, dummodo ſobrie attendatur, deſunt; *multos* per non-medicorum auxilia morti appropinquare, iisque ſupprimi; *plures* corruptos tradi manibus & conſilio ſalutari Medicorum; *pauciores* illorum ſanari poſſe; *pauciſſimos* denique ſpontanea reſtitui internarum virium curatione. Quae niſi horrorem excitant raptu indicato oppreſſis, atque conſcientiam mouent, quid praeter vim publicam dictam iuſte adplicatam largum illum malorum fontem exſiccatum reddat, neſcio.

§. XVI.

3) Defectum cum aeris ad comparanda remedia & Medicorum operam compenſandam neceſſarii, tum gratis diſtribuendorum medicamentorum admodum aerumnoſum, & damnorum in Re communi multorum ſcaturiginem adpellare ex rationibus §. 9. ductis profecto licet. At quis ſcandalum iſtud remouere in republica valet? Ego quidem, & quis non aſſentiet? ipſam Rem iudico

dico publicam. Duo nempe ſumtu publico ſunt compa-
randa ad fontem tam ſonticum perniciei inter ciues oc-
cludendum, a) *Pharmacopola* quispiam tantum accipiat
ex communi collectione, quantum ad copiam remedio-
rum aegrotis egentibus reſpondentem quauis vrbe com-
parandorum atque componendorum ſufficere poteſt
accedat b) *Medicus* a publico ſeruandus, qui media illa
gratis exhibenda legitime aegris propinare ſtudeat.
Quoduis ſeparatum pauperes parum iuuat; optima enim
nocent, cum male adplicantur; hoc autem congrue ad-
plicare Medici & docti quidem atque exercitati eſt offi-
um, non plebis, agyrtae, & horum ſimilium. Sum-
tus ad haec duo Reipublicae tam neceſſaria, quam profi-
cua, ne dicam ſplendorem eius apud ceteros & famam ex-
altantia coordinanda tanti non ſunt, quanti aeſtimantur;
rite enim adhibitis paucioribus, dum damna ſimul auer-
tantur inter vulgum ſolita ex proprio adiumento vel alio-
rum imprudenti orienda, iisque ſumtu leuioribus, pau-
ci numero inter ciues egeni morbos patientur; vt pro-
babile ſit, ſucceſſu temporis impenſas fore admodum
minores. Accedit, quod multa facile paranda, & vi-
liſſimo pretio colligenda maiori ſane copia praeparari &
diſtribui eo magis gratuito poſſint, vt cuiuis miſerorum
ſupellectili curta conſpicuorum miſericordes facilius
ſubuenire ſalutariter ciues queant. Huius cenſus credo
eſſe Sal illud egregium mediae naturae, quod paratur
ex ſolutionibus cinerum clauellatorum & vitrioli, atque
omni morbo lymphatico, vbi aliquid reſoluendum vel
in primis vel ſecundis viis eſt, apprime conueniens.
Tartarus dicitur *Vitriolatus*. Cui abſorbendi ſcopo ad-

iungi facile poſſunt tenerrime praeparatae *ouorum teſtae*, & conchae circa fluuios abundantes. *Nitrum* temperandi vi notiſſimum ſummo etiam pretio non venit, nec *Cinnabaris*. *Tartari tinctura* pari modo hic locum habet, cui ad latus varia pono *Infuſa* atque *Decocta* vel ex tribus herbulis & radicibus vbique obuiis ad ſcopum varium facile paranda. Conuenit in primis *Veronica* illa *Teucri folio* temperata, & *hernica cum floribus* in contuſionibus factis ad ſanguinem congrumatum reſoluendum. Sumtuum minuendorum cauſſa Medicus egenis praepoſitus *domeſtica* hominibus *vſualia* attente & ſtudioſe ſcrutet, colligat, naturam eorum inquirat, vires exploret, atque rationalem ſelectum faciendo *probata* ad curandos pauperum morbos adhibeat, *noxia* ex publice conceſſa auctoritate ſeuere prohibeat. Sic innumera praeoccupantur damna & miſeris & Rei publicae alias futura, & ſummum egenis confert beneficium aegrotantibus ciuitas, quoniam vitam & ſanitatem omnibus reliquis liberrime anteponant. Exempla gratae medicamentorum diſtributionis pauciora adhuc, quod dolendum, exſtant: praecipuum dat Orphanotrophaeum Glauchenſe propter hanc vrbem, ex cuius fonte pharmaceutico quotannis multa millia hominum opibus deſtitutorum cum ciuium, tum exterorum gratis ſumunt remedia ac adplicandi modum, quem explorata prius cuiusuis morbi cauſſa vera Medicus Orphanotrophaei iam dictus Celeberr. IVNCKERVS adiungit. Aliis locis Pharmacopolia Regia Aulica hanc miſericordiae ſpeciem exercent, quale ſpecimen Berolini occurrit, cet.

§. XVII.

§. XVII.

4) Medicorum quorundam vitia §. 10. breuiter enarrata ciuibus admodum exitioſa, nunc conſiliis aliquibus Medicis corrigenda atque remouenda veniunt. *Ignorantiae* optime occurrent Academiae, ſi neminem niſi ſufficienti rerum medicarum notitia atque habitu quodam iis recte ad reipublicae ſalutem vtendi ſe cognitum in examinibus reddat, ad publicum honorem capeſſendum admittant: Reipublicae dein eſt, vt ne ignari tales Medici ciues perdant, probe vigilet, & nullum, niſi requiſitis Medicis ſatis inſtructum ac probis moribus conſpicuum artem exercere ſinant. Hiſce enim efficitur, vt iuuenes Arti ſalutari operam nauaturi ſolida ſibi ſtudia acquirant, damna ſane permulta auertantur in ſocietate publica, bono ergo conſulatur omnium communi.

§. XVIII.

Pigritia opprobrium Medici, quamquam ſcientia & habitu medico multos alios non imperitos antecedat, quoniam noxas parat ciuibus haut parui aeſtimandas, ſeria animaduertatur magiſtratuum hortatione, quam dum vilipendat ignauus arte ſua indignus, prohibendo illius exercitium firment. Quosdam, vt induſtriae ſtudeant, forſan excitat, quando operam illorum ſpernando aegri Viros in auxilium ducant non minus doctos & exercitos, quam indefeſſos; ſic enim forte explere auream iſtam regulam diaeteticam: panem ſudore vultus eſſe comedendum, diſcunt, antequam aliis commendent.

§. XIX.

Conſilium eiusdem tenoris bono cum effectu *moroſis* adplicetur Iatris; nam fore credo, vt conſultius putent aegris vultu ſereno & aequo animo obuenire, quam turgida rugata facie & rauco magni Doctoris ſono eſurire, ne dicam, quod apud ſaniores vbique riſui ſe exponant. At quibus per naturam & temperamenti rationem adſpectus eſt tenebroſus & vox tonitruans, cum damna inde apud aegros praeſertim ſtirpis altioris & maioris teneritudinis cum animi, tum corporis, & vbique Medicum prudentiam adhibere debere perpendant animo: non poſſunt non, ſi ciuium ſalutem vitiis anteponant naturalibus, quouis tempore & ſtudio mentem aequare, atque moderamine vocis & accepta aegri tractatione adſpectum horridum emendare. Thraſones ſtudio vi metuque auctoritatem affectaturi magiſtratus & hortatu & potentia ad mentis moderamen & placidum artis exercitium ſunt reducendi.

§. XX.

Obſequium quorundam Medicorum, ex quacumque cauſſa trahat originem, quo natu excellentibus, ſplendore, diuitiis, potentia, auctoritate praeditis omnia, quae admitti iubent ipſi aegrotantes, licet incongrua ea cognoſcant, facile adhiberi ſinunt, quibus dein inſani leuiores graues poſſunt incurrere aegritudines, maximisque exponi vitae & ſperandae ſalutis periculis, abolendum iudico. His inſidiis nempe honoratiores familiae opponant ſedulam circa Medicorum obſequia hu-

ius

ius tituli faciliora attentionem ; & cum fallacias deprehendant, vt non fucati Medici inſeruiant, hortentur; vel dum adulari pergunt, plane fugiant eorum auxilia. Praeterea melius eaedem ſibi conſulunt, quando Viros pectore ſincero pariter ac medendi dexteritate probatos aegris ſuis in ſubſidium vocant; atque hos curioſis lepidisque quaeſtionibus infinitis numquam fatigare ſtudeant, multo minus eorum monita paterna moroſae, inquietae, & iracundae ſuſcipiant. Sic nempe lubenti animo Medici operam & ſtudium nauant omne ad aegrotorum honoratorum ſanitatem tuendam; non niſi adpropriata morborum indoli conſilia capiunt, & medicamenta eidem fini reſpondentia admittunt, noxis denique praecauent multis, quas ignari rerum ſalubrium, vel adulatores, vel ipſi aegrotantes incongrua adpetendo creare potuiſſent.

§. XXI.

Auri ſacra fames, vituperium Medicorum magni numeri, quantum fieri poteſt, fugiendo talium auxilia, vel litteris etiam publicis magiſtratus eſt coercenda; fraudes enim faciunt tales improbi homines, opes perdunt ciuium praeter neceſſitatem, morbos protrahunt, nec ſaluti ſtudent aegrorum, ſed ſuae. Ad quorum pernicioſorum numerum non ſolum referendi ſunt ii, qui operam ſuam triplo maiori compenſatione dignam iudicant; ſed illi etiam, qui lucri cauſſa morbos fugare leui opera curatu vel difficiles vel impoſſibiles ſtulte iactitant, die Herren, ſo die Schwind- und Waſſerſucht, ſie ſey ſo alt,

 als

als ſie immer will, curiren, oder den Stein und das Podagram wegblaſen wollen; nec non quidam, ob merces, non ad aegritudines ſolum profligandas remedia publice venditantes, quamquam iuſſa principum talia vetant. Honeſtati & aperto vt ſtudeant pectori omnes Medicam artem exercentes ipſa Iatri natura requirit, quippe qui communi adhaeret ſocietati eum in finem, vt aegris miſerisque ſaluator, minime opum & ſanitatis deperditor, vel mercator exiſtat.

§. XXII.

5) *Priuilegiorum abuſus* §. 11. deſcriptus quantum poteſt, caueri debet ac oportet, quoniam quisque facile imperitorum impunitus ſic damna affligere aliis audeat; quare nec eorum exercitia in Republica ſunt tollenda, qui absque ſuperiorum conceſſu medicamina venditant, atque curationes in & externorum adfectuum inſtituunt, quamquam quid vita, quid ſanitas, quid morbus, quid curare morbos penitus ignorent. Debent ergo limitari, vel cum neceſſitas vrget, derogari priuilegia expreſſa medicorum falſo pro iis habitorum; reliquorum, qui praeter voluntatem & notitiam principis artem miſere tractant, §. 8. publice ab auſu tam ſontico dehortentur, atque vi & poena obſequium ferre iusſis cogantur.

§. XXIII.

Chirurgi, quantum arti ſuae ſatisfaciunt, Reipublicae conſeruando ciues, praeſertim milites in caſtris,

non

non minus vtiles exiſtunt, quam Medici; at imperitia, conſpicui vbique ſtrages committendo periculoſi, vel artem ſimul medicam ſiniſtre exercentes numquam ſunt inter ciues tolerandi. Hi enim audacter thraſonum more vngendo, ſecando, vrendo, dolores & humorum adfluxus cum excitando, tum augendo, vlcera fiſtuloſa reddendo, inflammationes, gangraenam, ſphacelum promouendo, non raro mortem accelerando tyrannidem exercent. Cui malo medendo neceſſe eſt, vt Imperantes leges publicare ſtudeant, quae Chirurgicae arti deditos ad ſobrium & ſolidum artis exercitium obſtringant; quod cum obtineri debet, ſcholas aperiant, vbi Chirurgiae fundamenta, Anatomicis principiis ſuperſtructa, audire, atque Sectionibus ac operationibus intereſſe ſeduli queant. Cuius inſtituti exempla proſtant numquam ſatis laude digna extollenda Berolini, Argentorati, Pariſiis. Sic certa, & longo exercitio probata ediſcent artificia; &, vt ſolatium laborum iis exiſtat, non niſi tali ratione inſtructi in republica ciuili & militari rebus praeeſſe Chirurgicis debent. Morbos autem tractare internos ob rationes §. 12. contentas nemini Chirurgorum liceat; interest enim Reipublicae damna inde metuenda prouti illa, quae ex aliorum imperitorum artificiis proficiſcuntur, §. 7. 8. 9. 11. cauere.

§. XXIV.

Quae quidem pro elaboratione tituli de *tuenda Reipublicae ſalute per Medicorum bona conſilia* ſufficiant;

modo

modo ea, qua ſunt exarata, animi in ſalutem ciuium propenſione ſuſcipiantur. Quod ſi ſit, aequum quisque de labore meo iudicium feret, idque inprimis quum me rem acu vbique tetigiſſe & cuncta expleuiſſe minime iactem; nam ſpecimen eſt tyronis Medici. Nil amplius addam, niſi vnicum illud mentis deſiderium, vt quicunque, litteras ſcientiasque colit, ſolida ediſcat, atque patriam reuerſus prudens in ſalutem vertere ciuium omni animo ſtudeat. Interim cum Imperantes, tum ſubditi bono ſolum communi ſemper vires ac officia ſacrent, peragendo omnia, quae ad illud conſeruandum & augendum faciunt; quae aduerſa iudicantur iure, exſtirpando; ſiue ſtatum ciuium conſiderent externum, ſecuritatem & tranquillitatem publicam; ſiue, qui potior, illorum ſtatum internum vitam integram, incolumemque ſanitatem. Salus demum publica vt omnium actionum inter ciues, ſic praecipue inter Medicos ſupremus eſto & perennans

F I N I S.